

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
міжнародних відносин і політичної
філософії

Протокол №1 від 01.09.2025 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної
роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

**РЕГІОНАЛЬНА ТА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА
робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)**

Галузь знань	С Соціальні науки, журналістика та інформація
Спеціальність	С 3 Міжнародні відносини
Освітній рівень	Перший (бакалаврський) рівень
Освітня програма	Міжнародні відносини

Статус дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Розробник(и):

д.філос.н., проф.

Завідувач кафедри міжнародних
відносин і політичної філософії

Михайло ТРЕБІН

Олег КУЗЬ

Гарант програми

Ірина ЖЕРЕБЯТНІКОВА

Харків
2025

ВСТУП

Турбулентність, невизначеність, стохастичність сучасного світу є домінантними рисами геополітичної картини як сьогоденної реальності, так і найближчого майбутнього людства, в цих умовах поширюються намагання тих або інших акторів міжнародних відносин змінити існуючий світовий порядок, перекроїти мапу світу. Тому проблеми національної та регіональної безпеки стають надалі все більш значущими та доленосними, від них залежить наше майбутнє. Забезпечення миру, подолання жахів реальних і можливих війн, боротьба з міжнародним тероризмом, розповсюдженням зброї масового знищення, іншими деструктивними чинниками розвитку людства були, є й будуть головним завданням світової спільноти та кожної окремої нації на нашій планеті. Для цього й створюються системи національної та регіональної безпеки, відшукуються механізми забезпечення сталого розвитку цивілізації, виробляються стратегії регіональних і національних безпек. Навчальна дисципліна «Регіональна та національна безпеки» є важливим інструментом у підготовці фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності у сфері міжнародних відносин, міжнародної безпеки, зовнішньої політики та міжнародних комунікацій, формувати стратегію національної безпеки держави, що відповідає її національним інтересам і мегатрендам розвитку цивілізації.

Метою викладання навчальної дисципліни «Регіональна та національна безпека» є формування у здобувачів вищої освіти комплексного уявлення про основні цілі, завдання та ключові напрями забезпечення безпеки держави з урахуванням міжнародної ситуації та її регіональних особливостей.

У якості *завдань* опанування дисципліни «Регіональна та національна безпека» постають:

- створення теоретико-методологічного підґрунтя для оволодіння вміннями та навичками аналізу особливостей процесу забезпечення національної та регіональної безпеки в умовах глобалізації;

- дослідження процесу розвитку системи національної та регіональної безпеки та виявлення основних передумов ефективної взаємодії країн щодо мирного урегулювання спірних питань і розбіжностей в міжнародних відносинах в умовах турбулентного світу;

- розуміння природи загроз національної та регіональної безпеці та набуття вмінь та навичок щодо формування стратегій мінімізації їх впливу на розвиток міжнародних відносин;

- аналіз та застосування концептуальних моделей, наукових доробок вітчизняних та зарубіжних вчених, фундаментальних постулатів та теорій,

парадигм міжнародно-політичної науки для розробки стратегії національної безпеки України;

Предметом навчальної дисципліни є феномен безпеки на національному та регіональному рівнях.

Об'єктом навчальної дисципліни є система міжнародних відносин.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
РН02	ЗК4, СК2
РН04	ЗК5, СК2, СК8
РН11	ЗК6, ЗК8, СК7, СК8
РН15	ЗК5, ЗК7, СК2, СК5
РН16	ЗК1, СК8

де, РН02. Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів.

РН04. Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.

РН11. Здійснювати прикладний аналіз міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, міжнародних процесів та міжнародної ситуації відповідно до поставлених цілей, готувати інформаційні та аналітичні матеріали.

РН15. Розуміти та застосовувати для розв'язання складних спеціалізованих задач міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо.

РН16. Розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності.

ЗК1. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК5. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.

СК7. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України.

СК8. Усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. *Проблеми національної безпеки в сучасних міжнародних відносинах*

Тема 1. Теоретико-методологічні засади дослідження феномену безпеки

Еволюція поглядів на безпеку в історії соціально-політичної думки. Політичний реалізм і лібералізм як домінуючі парадигми безпеки в ХХ ст. Холістична концепція безпеки Б. Бузана. Теорія сек'юритизації Копенгагенської школи досліджень безпеки. Основні закони та закономірності безпеки. Принципи безпеки (верховенства права, ієрархічності, інтеграції, безперервності, упорядкованості, поєднання централізації та децентралізації, своєчасної інформованості, розширення кордонів, формалізації, модельованості, стратегічної прогнозованості тощо). Понятійний апарат теорії безпеки. Загальні ознаки категорії «безпека» та її світоглядні, онтологічні, методологічні, аксіологічні та антропологічні аспекти. Сутнісні особливості «небезпеки» як поняття загальної теорії безпеки. Зміст категорій «виклик», «ризик», «загроза». Формальні та неформальні методи дослідження безпекового простору. Моделювання безпекових процесів. Контент- і івент-аналіз у безпековому середовищі. Використання методу когнітивного картування для вивчення безпекової ситуації.

Тема 2. Національна безпека: сутність, структура, принципи забезпечення

Існуючі підходи щодо визначення поняття «національна безпека». Поняття національної безпеки. Національна безпека як мета та характеристика соціальних систем. Національна безпека як системна характеристика розвитку людини, суспільства, держави. Внутрішні та зовнішні аспекти національної безпеки. Основні завдання національної безпеки у різних сферах суспільного життя та захисті країни від зовнішніх загроз. Об'єкти національної безпеки. Національні інтереси та їх класифікація. Захист національних інтересів як головне завдання

національної безпеки. Система національної безпеки та її складові: воєнна безпека, державна безпека, громадська безпека, техногенно-екологічна безпека. Система національної безпеки України. Загальна характеристика умов формування національних цінностей України. Структура національних цінностей України та їх взаємозв'язок з національними інтересами і цілями.

Тема 3. Загрози національній безпеці держави за сферами суспільного життя

Поняття «загрози національній безпеці». Види загроз національній безпеці. Класифікація небезпек за ступенем можливої шкоди інтересам громадянина, суспільства та держави. Ідентифікація (оцінка) та моніторинг загроз національній безпеці. Види, ієрархія та класифікація небезпек національним інтересам. Існуючі загрози у різних сферах суспільного життя. Моделювання переростання потенційних загроз національній безпеці у реальні загрози. Оцінка достатності потенціалу системи забезпечення національної безпеки. Злочини проти основ національної безпеки.

Тема 4. Система забезпечення національної безпеки

Поняття та структура системи національної безпеки. Проблема вибору концептуального підходу щодо забезпечення національної безпеки. Існуючі підходи щодо забезпечення національної безпеки. Основні чинники, які здійснюють вплив на вибір підходу щодо забезпечення національної безпеки. Нормативно-правова база системи національної безпеки. Законодавчий та підзаконний рівні нормативно-правового забезпечення національної безпеки. Проблеми національної безпеки в конституційних актах сучасних держав. Загальні закони про національну безпеку. Спеціальні закони про забезпечення національної безпеки в окремих сферах суспільного життя. Відомчі нормативні акти організацій та установ. Організаційно-функціональна структура системи національної безпеки. Загальне керівництво системою національної безпеки. Парламентський контроль за функціонуванням системи національної безпеки. Функції структур виконавчої влади в організації та забезпеченні національної безпеки. Національна безпека та оборона країни. Політичне та військово-оперативне керівництво збройними силами.

Тема 5. Регіональні чинники національної безпеки

Регіональні чинники у формуванні та забезпеченні національної безпеки держави. Вплив політичних чинників (рівень ефективності регіонального управління; політична стабільність у регіонах; дотримання прав і свобод громадян; взаємодія центральної та місцевої влади; ризики сепаратизму та дестабілізації) на національну безпеку. Економічні чинники (рівень соціально-економічного розвитку регіонів; диспропорції у доходах і зайнятості населення;

розвиток інфраструктури; інвестиційна привабливість; енергетична та ресурсна безпека регіонів) в системі загроз національної безпеки. Соціальні та демографічні чинники (чисельність і структура населення; міграційні процеси; рівень освіти та соціального захисту; міжетнічні та міжконфесійні відносини; соціальна напруга та конфліктність) та їх вплив на систему національної безпеки. Воєнно-безпекові чинники (розміщення військових об'єктів і стратегічної інфраструктури; близькість до зон конфліктів і державних кордонів; рівень захищеності регіонів; готовність територіальної оборони та цивільного захисту) як можлива загроза національної безпеки. Інформаційні та культурні чинники (інформаційний простір регіону; вплив зовнішньої пропаганди; рівень медіаграмотності населення; збереження національної ідентичності та культурних цінностей) в системі загроз національної безпеки. Екологічні чинники (стан довкілля в регіонах; техногенні ризики; наслідки змін клімату; екологічна безпека промислових зон тощо) та їх вплив на національну безпеку. Державна регіональна політика як умова зміцнення національної безпеки.

Змістовий модуль 2. *Проблеми регіональної безпеки*

Тема 6. Регіональна безпека

Регіон як безпековий простір. Поняття регіону в теорії міжнародних відносин. Критерії вирізнення міжнародних регіонів. Спільні небезпеки та схожі їх чинники як важливий критерій утворення системи регіональної безпеки. Внутрішні та зовнішні загрози, що спонукають до утворення систем регіональної безпеки. Основні моделі систем регіональної безпеки: модель з домінуючою державою, модель з домінуванням кількох держав, плюральна модель, модель зовнішнього гарантування.

Тема 7. Шляхи забезпечення регіональної безпеки

Інституціоналізація регіональної безпеки. Регіональні договори та угоди щодо організації системи колективної безпеки. Створення регіональних безпекових організацій. Військово-політичні альянси, їх цілі та завдання. НАТО, ЗЄС, СЕАТО, СЕНТО, АНЗЮС, ОВД, ОДКБ.

Тема 8. Європейська система безпеки

Особливості цивілізаційного розвитку європейської регіональної підсистеми. Субрегіони Європи: Західна Європа, Північна Європа, Центральна-Східна Європа, Південна Європа. Основні етапи формування системи європейської безпеки. Основні концепції європейської безпеки: «концерт європейських інститутів», концепція «взаємодоповнюючих інститутів», «натоцентризм». «Колективна безпека» і «коопераційна безпека». Європейська система безпеки та оборони. Органи та організації які входять до системи європейської безпеки. Напрямки еволюції Спільної зовнішньої політики і політики

безпеки, Європейської політики безпеки і оборони. Роль ЄС у побудові регіональної системи безпеки. Співпраця ЄС з НАТО, як гарантом безпеки в Європі. Євроатлантизм. Роль ОБСЄ. Пріоритетні напрямки діяльності ОБСЄ з підтримки безпеки та миру. Місце України в системі європейської безпеки. Глобальні, регіональні і субрегіональні виклики та загрози європейській безпеці. РФ як загроза загальній європейській безпеці.

Тема 9. Міжнародні конфлікти та війни як загроза регіональній та національній безпеці

Міжнародні відносини як сфера конфліктів національних інтересів. Теоретичні та методологічні аспекти вивчення міжнародних конфліктів та війн. Класифікація міждержавних конфліктів та війн. Локальні, регіональні та світові війни. Причини виникнення міждержавних конфліктів та умови їх переростання у війни. Механізми врегулювання конфліктів. Технології силового та мирного вирішення міждержавних конфліктів.

Гібридна війна як специфічний тип військово-політичних конфліктів. Основні ознаки та методи ведення гібридної війни. Приватні військові компанії. Гібридна війна Росії проти цивілізованого світу, її історичні та політичні причини. Політичні, економічні, інформаційні, екологічні та гуманітарні аспекти російської гібридної війни.

Тема 10. Проблема інтеграції України в міжнародний безпековий простір

Україна – одна з держав-засновників ООН. Діяльність України в ООН. Приєднання України до європейського безпекового простору. Участь України в ОБСЄ. Участь України в міжнародних миротворчих операціях. Проблема вступу України до Європейського Союзу та НАТО. Основні напрями співробітництва України з НАТО.

Перелік практичних (семінарських) занять за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять

Назви тем	Зміст
Тема 1. Теоретико-методологічні засади дослідження феномену безпеки	Засвоєння сутності основних етапів становлення знань про безпеку, законів, закономірностей та принципів безпеки
Тема 2. Сутність, структура, принципи	Аналіз сутності, структури, принципів

забезпечення, загрози національної безпеки	забезпечення національної безпеки та її основних загроз
Тема 3. Система забезпечення національної безпеки	З'ясування поняття та структури системи національної безпеки, її нормативно-правової бази та організаційно-функціональної структури
Тема 4. Регіональні чинники національної безпеки	Аналіз системи регіональних чинників (політичних, економічних, соціальних, демографічних тощо) в системі забезпечення національної безпеки
Тема 5. Регіональна безпека та шляхи її забезпечення	Засвоєння сутності регіональної безпеки та шляхів її забезпечення
Тема 6. Європейська система безпеки	Аналіз основних концепцій європейської безпеки, сучасного стану європейської безпеки та місце в ній України
Тема 7. Міжнародні конфлікти та війни як загроза регіональній та національній безпеці	З'ясування феномену війни, причин її виникнення та трансформації в сучасних умовах, вплив на регіональну та національну безпеку
Тема 8. Проблема інтеграції України в міжнародний безпековий простір	Аналіз місця та ролі України в міжнародному безпековому просторі, євроатлантичних перспектив України

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми	Зміст
Тема 1	Вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури, підготовка до практичного заняття 1
Тема 2	Вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури, підготовка до практичного заняття 2
Тема 3	Вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури, підготовка до практичного заняття 2
Тема 4	Вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури, підготовка до практичного заняття 3
Тема 5	Вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури, підготовка до практичного заняття 4

Тема 6	Вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури, підготовка до практичного заняття 5
Тема 7	Вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури, підготовка до практичного заняття 5
Тема 8	Вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури, підготовка до практичного заняття 6
Тема 9	Вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури, підготовка до практичного заняття 7
Тема 10	Вивчення лекційного матеріалу та рекомендованої літератури, підготовка до практичного заняття 8

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни «Регіональна та національна безпека» використовуються традиційні методики інформаційно-рецептивної та репродуктивної спрямованості, а також сучасні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти, які передбачають застосування таких навчальних технологій, як:

Систематизуючі лекції (теми 1–9), проблемні лекції (тема 10).

Наочні демонстрації: схеми (теми 1–10), таблиці (теми 1–10), формули (тема 5), малюнки (тема 1-10).

Практичні: ретрансляція знань, одержаних під час лекцій та опанування навчальної і наукової літератури у формі доповідей і презентацій (теми 1 – 10); евристичні дискусії (теми 3 – 6), кейс-метод (теми 5 – 9), мозковий штурм (тема 10).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Система оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів вищої освіти враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські (практичні) заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів вищої освіти здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою.

Контрольні заходи включають:

– поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів

(максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу отримати залік – 60 балів);

– семестровий контроль, що проводиться у формі заліку.

Поточний контроль здійснюється у формі:

– *експрес-опитування* за змістом тем, що пройдено, – 3 рази за семестр на семінарських заняттях, письмово. Максимальна оцінка – 6 балів (18 балів за семестр);

– *аналітичної доповіді* за заданою тематикою – 6 разів за семестр на семінарських заняттях, усно. Максимальна оцінка за доповідь – 6 балів (усього 36 балів за семестр);

– участі у *дискусії* з тематики семінарського заняття; 3 рази за семестр. Максимальна оцінка – 5 балів (усього 15 балів за семестр);

– перевірки *есе* за заданою тематикою – 1 раз за семестр, захист проводиться на семінарських заняттях, усно. Максимальна оцінка – 15 балів за семестр;

– письмової *контрольної роботи* за змістом всіх пройдених тем навчальної дисципліни – 1 раз за семестр. Максимальна оцінка – 16 балів за семестр.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Ситник Г. П., Неліпа Д. В., Орел М. Г. Зовнішня політика та національна безпека: навч. посіб. / [за ред. Г. П. Ситника] ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський університет, 2022. 207 с.

2. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. / О. М. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко, О. В. Бровко; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 200 с. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25295>

Додаткова

3. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах / з передм. Френсіса Фукуями ; пер. з англ. Тарас Цимбал. Київ : Наш формат, 2020. 441 с.

4. Герасіна Л. М., Требін М.П. «Злами світосистеми»: глобальні зрушення та гібридні виклики. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія* : зб. наук. пр. / редкол.: О. Г. Данильян та ін. Харків : Право, 2020. № 4 (47). С. 72–93. DOI: <https://doi.org/10.21564/2075-7190.47.218961>

5. Збройне насилля, національна безпека і критичне мислення: теоретико-методологічний вимір: колект. монографія / [В. С. Курило та ін.] ; за

заг. ред. д-ра пед. наук, проф. В. С. Курила ; Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Одеса: Гельветика, 2024. 381 с.

6. Коротков Д. С., Кузь О. М., Кузь І. О. Польща у процесі практичної реалізації геополітичних проєктів у Центрально-Східній Європі. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2023. № 15(2). С. 105–113. DOI: <https://doi.org/10.15421/352349>

7. Міжнародна та європейська безпека : словник / [Гетьманчук М. П. та ін.] ; Нац. ун-т «Львів. політехніка», Ін-т гуманітар. і соц. наук. Львів : Сорока Т. Б. [вид.], 2023. 564 с.

8. Національна безпека та оборонна політика: навч. посіб. для використання у навч.-вихов. процесі / [М. В. Коваль та ін. ; за заг. ред. М. В. Ковалю]; Нац. ун-т оборони України, Каф. стратегії нац. безпеки та оборони. Київ : Нац. ун-т оборони України, 2024. 318 с.

9. Теорія міжнародних відносин: підручник / [М. П. Требін, Л. М. Герасіна, О. Ю. Панфілов та ін.]; за ред. М. П. Требіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2022. 472 с.

10. Требін М. П. Війна як виклик існуванню цивілізації. *Деструктивні мегатенденції сучасності: від пандемії до війни* : монографія / [Іванов С. В., Мельник О. А., Разумова Г. В. та ін.] ; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики. Харків: Право, 2025. С. 105-130. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/35712>

11. Требін М. П. Європейська безпека в умовах турбулентного світу. *Міжнародні відносини у глобальному та регіональному вимірі*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 8 травня 2025 р. / За ред. Н. А. Вінникової. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. С. 208-211. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/36221>

12. Требін М. П. Концепт безпеки в теоретичному дискурсі. *Сучасна гуманітаристика: актуальні питання та перспективи розвитку* : монографія / [Гулай В. В., Кириленко О. М., Палагута В. І. та ін.] ; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики. Харків: Право, 2025. С. 161-182. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/35580>

13. Требін М. П. Феномен війни: соціально-філософський аналіз. *Україна в умовах російської агресії: виклики та відповіді* : монографія / [І. В. Букреєва, І. Г. Верховцева, В. В. Гулай та ін.]; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики. Харків: Право, 2024. С. 16-63. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/33770>

14. Турбулентність глобальних геополітичних процесів і проблеми національної безпеки: монографія / [О. М. Кириленко, М. А. Козловець, Г. Л. Рябцев та ін.] ; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики. Харків: Право, 2025. 306 с.

15. Яковюк І. В., Білоусов Є. М. Національна безпека України в умовах нових викликів європейській та євроатлантичній солідарності: [монографія] / Нац.

юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування НАПрН України, НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України. Харків: Рубан В. В. [вид.], 2022. 147 с.

16. *Arabian Gulf Security* / Gregory Simons, Khaled Al-Kassimi, Kleanthis Kyriakidis (Editors). Cham: Springer, 2025. xi, 119 p.

17. *Asian security in the age of globalization* / edited by Lui Hebron. New York, NY : Routledge, Taylor & Francis Group, 2024. xiv, 174 p.

18. Desmaele L. *Europe's evolving role in US grand strategy : indispensable or insufferable?* London ; New York, NY : Routledge Taylor & Francis Group, 2024. ix, 177 p.

19. Herasina L.M., Trebin M.P., Volianska O.V. Macrofluctuations of the international system under the influence of global turbulence and hybrid wars. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2022. № 2 (53). С. 133–155. DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.53.258166>

20. *National Security Drivers of Ukraine: Information Technology, Strategic Communication, and Legitimacy* / Oleksandr Radchenko, Valeriia Kovach, Inna Semenets-Orlova, Artur Zaporozhets (Editors). Cham: Springer, 2024. xiii, 316 p. URL: <https://www.springerprofessional.de/en/national-security-drivers-of-ukraine/26017196>

21. Pradhan R., Kakoty S. *Security Integration in the Post-Soviet Space and Collective Security Treaty Organization: Roadmap for Future Cooperation*. Singapore: Palgrave Macmillan, 2024. xxi, 244 p. URL: <https://www.springerprofessional.de/en/security-integration-in-the-post-soviet-space-and-collective-sec/27631018>

Інформаційні ресурси

22. Атлантична рада США (Atlantic Council). URL: <http://www.atlanticcouncil.org>

23. Брукінгський інститут (The Brookings Institution). URL: <http://www.brookings.edu>

24. Женевський центр управління сектором безпеки (Geneva Centre for Security Sector Governance). URL: <https://www.dcaf.ch>

25. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua/?mid=7>

26. Королівський інститут міжнародних відносин (The Royal Institute of International Affairs). URL: <https://www.chathamhouse.org>

27. Міжнародний інститут стратегічних досліджень (The International Institute for Strategic Studies). URL: <https://www.iiss.org>

28. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <https://niss.gov.ua/>

29. Президент України. Офіційне інтернет-представництво. URL: <https://www.president.gov.ua>
30. Рада. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>
31. Стокгольмський інститут досліджень миру (Stockholm International Peace Research Institute). URL: <https://www.sipri.org>
32. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна «Регіональна та національна безпека». URL: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=11867>